

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-116-9-48>

ПРАВОВА ОЦІНКА ЗБРОЙНИХ ПРОТИСТОЯНЬ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ

Кудлай І. В.

*старший викладач кафедри міжнародних відносин та права
Державного університету «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Моїсєєва Т. М.

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та права
Державного університету «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Гайтан В. В.

*кандидат політичних наук, старший викладач кафедри міжнародних
відносин та права Державного університету «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

З незапам'ятних часів і до наших днів лиха війни приносили невимовний жах, страждання і руйнування для мільйонів людей, комбатантів і мирних жителів. Цілі покоління були покалічені і травмовані насильством, втрагою, нестатками і жорстоким поведженням. В сучасний час в світі також відбуваються численні збройні конфлікти, включаючи конфлікти за участю протиборчих сторін всередині однієї держави (не міжнародні збройні конфлікти) і конфлікти за участю збройних сил двох або більше держав (міжнародні збройні конфлікти). Збройні конфлікти мають велику небезпеку для людства. Вони заподіяли багато шкоди мільйонам людей вбиваючи мирних жителів і залишаючи тих, хто вижив покаліченими, населення зазнало тортури, звалтування, насильницьке переміщення та інші серйозні зловживання.

Різновидом конфліктів у XXI столітті є так звані «тліючі конфлікти», в яких бойові дії припинилися, а міцний мир не наступив. Годі відбувається обстановка перемир'я. «Особливий різновид причин таких конфліктів являють собою так звані самопроголошені (невізнані) держави. Їх прикладами можуть служити Республіка Абхазія, Нагірно-Карабахська Республіка, Південна Осетія, Придністровська

Молдовська Республіка в СНД, Турецька Республіка Північного Кіпру, Арабська Демократична Республіка Сахари, Донецька народна республіка тощо. Досягнуте в багатьох з них політичне і військово-затишшя, як показує досвід, може виявитися оманливим. Періодично конфлікти на цих територіях загострюються і призводять до справжніх військових дій.» [3] Також треба додати, що на території України з жовтня 2014 року теж розгорнувся конфлікт із залученням Збройних Сил України навколо зони проведення антитерористичної операції – з невизнаними самопроголошеними державами – Донецькою народною республікою та Луганською народною республікою. Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 14 жовтня 2014 року визначає тимчасові заходи для забезпечення підтримки суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на території проведення антитерористичної операції, та осіб, які проживають у зоні проведення антитерористичної операції або переселилися з неї під час її проведення. [4]

Часто саме під час збройних конфліктів права людини порушуються найбільше. Юридичну відповідальність держав в їх поведінці один з одним та їх поводженні з людьми в межах державних кордонів визначає міжнародне право.

Міжнародне право відіграє центральну роль в захисті цивільних осіб в збройному конфлікті. Воно як міжнародне гуманітарне право (МГП), так і як міжнародне право прав людини (МППЛ) – встановлює важливі принципи і правила.

Міжнародне право визнає принаймні чотири різних типи конфліктних ситуацій, кожна з яких регулюється різним набором правових норм: – ситуації напруженості і заворушень; – міжнародні збройні конфлікти; – національно-визвольні війни; і – внутрішні збройні конфлікти.

Зазвичай проводиться відмінність між законом, призначеним для захисту військових і цивільних жертв збройних конфліктів, з одного боку, і законами, що регулюють порядок ведення війни, з іншого. Протягом багатьох років експерти приділяли велику увагу розробці інструментів, спрямованих на полегшення людських страждань під час воєн і конфліктів. Сьогодні три області сучасного міжнародного права намагаються забезпечити захист жертв війни: право прав людини, право біженців та гуманітарне право. Хоча ці області тісно пов'язані, їх необхідно розрізняти.

Суть сучасного міжнародного гуманітарного права викладена в чотирьох Женевських конвенціях 1949 року і Додаткових протоколах до них.

Міжнародне право збройних конфліктів, частиною якого є міжнародне гуманітарне право, було сформульовано набагато раніше, ніж міжнародне право прав людини. МГП спеціально розроблено для регулювання контактів сторін у збройному конфлікті. Його положення вже враховують принципи гуманності, воєнної необхідності і пропорційності і, отже, не допускають відступів. Це такі норми, що застосовуються при будь-яких обставинах. Вони розташовані в спільній статті 3, включеної в кожну з Женевських конвенцій.

Важливими етапами в розвитку гуманітарного права збройних конфліктів були дипломатичні конференції в Парижі (1856 р.), Женеві (1864 р.), Санкт-Петербурзі (1868 р.), Брюсселі (1874 р.), Гаазі (1899, 1907 р.) і Женеві (1949 і 1977 р.), Конвенція про касетні босприпаси, прийнята 107 державами в Дубліні в 2008 р. Всі країни світу ратифікували Женевські конвенції і тому зобов'язані сприяти підвищенню обізнаності громадськості та її розумінню МГП.

Звести до мінімуму людські страждання і захистити цивільне населення і тих колишніх комбатантів, які більше не беруть безпосередньої участі в бойових діях, наприклад, військовополонених – основні цілі МГП.

Класифікація ситуацій збройного насильства відповідно до критеріїв міжнародного гуманітарного права має важливі наслідки для міжнародної правової системи. Зокрема, держави, залучені в збройні конфлікти, матимуть права і обов'язки, яких немає поза збройного конфлікту.

Сфера міжнародного права охоплює широке коло питань, що викликають стурбованість міжнародного співтовариства, таких як права людини, роззброєння, міжнародна злочинність, біженці, міграція, проблеми громадянства, поводження з ув'язненими, застосування сили і ведення війни. Серйозні порушення МГП є військовими злочинами.

Права людини захищають людей і їх гідність під час війни і в мирний час. Ці права захищені міжнародним правом і держави зобов'язані забезпечити їх повагу, захист і реалізацію. З цією метою Організація Об'єднаних Націй розробила звід обов'язкових конвенцій. Всі вони впливають із Загальної декларації прав людини 1948 року.

Забезпечення дотримання прав людини в усьому світі є серйозною проблемою. Чи дотримуються права людини чи ні, в кінцевому підсумку залежить від доброї волі окремих держав. Кожна держава зобов'язана поважати, захищати і реалізовувати права людини. ООН твердо прихильна дотриманню прав людини. Міжнародна спільнота та ООН просують права людини за допомогою різних ініціатив, інструментів і інститутів.

Права людини – це невід’ємні права, на які всі люди мають рівне право просто тому, що вони люди. Це універсальні і основні права, необхідні для людської гідності, виживання і розвитку людства. Права людини неподільні і тісно взаємопов’язані.

Велику відповідальність за існування таких законів несе Міжнародний рух Червоного Хреста. Організація була заснована на принципах, викладених швейцарським активістом Анрі Дюнаном, який був засновником Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ) і першим в історії лауреатом Нобелівської премії миру разом з економістом Фредеріком Пассі.

Принципи Дюнана лягли в основу угоди Женевських конвенцій, згідно з якими сторони що її підписали повинні визнати Червоний Хрест, бути неупередженими агентами гуманітарної підтримки всіх сторін під час конфлікту.

Міжнародний комітет Червоного Хреста стежить за дотриманням Женевських конвенцій і протоколів, в тому числі відвідуючи місця тримання під вартою, отримуючи скарги на порушення гуманітарного права і звертаючись до урядів.

Міжнародний рух Червоного Хреста також займається просуванням МГП.

Таким чином, в останні роки гуманітарне втручання, підтримка миру і захист колективної безпеки, а також захист культурних цінностей стали об’єктом підвищеної уваги з боку гуманітарного права і права прав людини.

У розпорядженні міжнародної спільноти такі правові інструменти:

– розширений Європейський суд з прав людини; – Трибунали Організації Об’єднаних Націй; – Міжнародний кримінальний суд. Органами, відповідальними за захист і розвиток прав людини, є Управління Верховного комісара з прав людини і Рада з прав людини, обидва з яких знаходяться в Женеві, і Третій комітет Генеральної Асамблеї ООН в Нью-Йорку.

На закінчення, звернемо увагу на те, що суть зводу законів МГП – захист цивільних осіб і осіб, які не беруть участі в бойових діях, а також зменшення непотрібної шкоди під час збройного конфлікту – залишається незмінною.

Література:

1. Гнатовський М. М. Європейський суд з прав людини та міжнародне гуманітарне право: захист права на життя / М. М. Гнатовський // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Вип. 100(1). С. 95-99.

2. Кориневич А. О. Застосування міжнародного гуманітарного права до збройного конфлікту на території України [Текст] : навч. посіб. / А. О. Кориневич. Одеса : Фенікс, 2015. 78 с.

3. Мерник А. М. Міжнародний досвід правового врегулювання внутрішніх збройних конфліктів / А. М. Мерник // Юридичний науковий електронний журнал № 6/2017. С. 382–385.

4. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції : Закон України від 02 вересня 2014 року № 1669-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 44. Ст. 2040.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-116-9-49>

DISCLOSURE OF PERSONAL DATA MAINTAINED IN BIOBANKS IN CIVIL AND CRIMINAL PROCEEDINGS: AN EXAMPLE OF NORDIC STATES

Lytvynenko A. A.

*Doctoral student at Baltic International Academy,
Department of Legal Sciences
Riga, Latvia*

*Doctoral student at Robert Gordon University (School of Law)
Aberdeen, Scotland*

*Doctoral candidate at Ivan Franko National University of Lviv, Department
of International Law,
Lviv, Ukraine*

The recent judgment of the Latvian Senate (No. *SKA-166/2020*), upon which the Senate affirmed the legitimacy of a son's request to destroy the blood samples, that belong to his deceased father for the needs of an already ceased criminal investigation, raises concerns on the legitimacy of disclosure or expungement of personal data that are kept in biorepositories – no matter for what reason such data are maintained there [1]. A case relating to expungement of psychiatric records was recently heard at the regional court of Riga [2], which has also brings us to a conclusion that people are concerned about the medical records, maintained in hospitals or forensic examination centers, and are related either to them, or their deceased relatives. Initially, biobanks are designated to be biorepositories maintaining various biological samples for their use in biomedical research, though